POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
Tom VI PRACE KOMISJI HISTORII NAUKI 2004

Aleksandra LITYŃSKA

KRAKOWSKI OŚRODEK EKONOMICZNY W LATACH 1918–1939

Na rozwój ekonomii w okresie międzywojennym w sposób istotny wpłynęło odzyskanie niepodległości po 123 latach niewoli. Przed nauką polską stanęło ważne zadanie podjęcia badań związanych z odbudową i rozbudową gospodarki polskiej oraz realizowania określonej polityki gospodarczej i społecznej.

Nauka ekonomii rozwijała się na uniwersytetach oraz w nowo powstałych uczelniach ekonomicznych w Poznaniu, Krakowie i Lwowie. Powołano specjalne placówki naukowe, jak Instytut Gospodarstwa Społecznego, Instytut Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen oraz Główny Urząd Statystyczny. Od 1919 r. Akademia Umiejętności stała się ogólnopolską instytucją naukową pod nazwą Polska Akademia Umiejętności. Rozwijało się fachowe piśmiennictwo naukowe. Do ważniejszych czasopism ekonomicznych należały m.in.: wychodzący w Warszawie „Ekonomista", lwowski „Przegląd Ekonomiczny", krakowskie „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne", poznański „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny".

Na kształtowanie się polskiej myśli ekonomicznej okresu międzywojennego duży wpływ wywarli ekonomiści związani ze środowiskiem uniwersyteckim Krakowa. Rola, jaką Uniwersytet Jagielloński odegrał dla rozwoju rodzimej myśli ekonomicznej, wynikała przede wszystkim z tego, że warunki dla studiów prawno-ekonomicznych w kraju były po 1869 r. w zaborze austriackim bardziej dogodne niż w zaborze pruskim i rosyjskim. Od autonomii Galicji Kraków stał się, obok Lwowa, ważnym ośrodkiem kultury i nauki polskiej. Rozwinęły się wówczas szeroko nauki ekonomiczne. Dorobek naukowy Juliana Dunajewskiego i pierwszych docentów ekonomii politycznej: Mieczysława Bochenka, Józefa Milewskiego

i Włodzimierza Czerkowskiego dorównywał poziomem ekonomii zachodniej i zawierał szereg prac oryginalnych. Trzej wybitni uczniowie W. Czerkowskiego – profesora ekonomii i statystyki UJ: Adam Krzyżanowski, Edward Taylor i Roman Rybarski zajęli w II Rzeczypospolitej ważniejsze katedry ekonomiczne. A. Krzyżanowski objął katedrę na Uniwersytecie Jagiellońskim, E. Taylor na Uniwersytecie Poznańskim, a R. Rybowski na Uniwersytecie Warszawskim.

Międzywojenna ekonomia akademicka rozwijała się, podobnie jak ekonomia galicyjska, w dwóch zasadniczych nurtach: teoretycznym i historycznym. Kierunek teoretyczny dominował nadal w środowisku ekonomistów krakowskich. Pierwszym uczonym, który wprowadził na Uniwersytet Jagielloński koncepcje kierunku marginalnego, był W. Czerkawski. Reprezentował on interesy wielkiego ziemiaństwa galicyjskiego i w oparciu o koncepcje szkoły austriackiej uzasadniał istnienie renty gruntowej.

Czołową postacią ekonomii akademickiej Krakowa był A. Krzyżanowski – profesor UJ, działacz gospodarczy i społeczny, publicysta. Wykładał od 1908 r. Jego dorobek naukowy obejmuje ponad 200 książek i artykułów. Jest autorem szeregu podręczników akademickich, znanym eseistą, autorem wielu rozpraw i artykułów poświeconych problemom społeczno-gospodarczym II Rzeczypospolitej.

W swoich pracach teoretycznych A. Krzyżanowski nawiązywał głównie do poglądów Johna Stuarta Milla i Alfreda Marshalla. Analiza teoretyczna u A. Krzyżanowskiego ma charakter indywidualistyczny, oparta jest na koncepcji człowieka ekonomicznego.

A. Krzyżanowski traktuje ekonomię jako naukę o zasadzie najmniejszego wysiłku. W teorii wartości przyjmuje subiektywną teorię kosztów produkcji A. Marshalla. Idąc śladem szkoły neoklasycznej angielskiej, rozwija pogląd o samoustalającej się równowadze w gospodarce. Rozwija pogląd, że wolna konkurencja jest jednym z warunków wyjścia z kryzysu.

A. Krzyżanowski wyjaśniał cykl koniunkturalny nadmiernymi inwestycjami w stosunku do bazy finansowej. Wskazał również na wpływ zjawisk pieniężno-kredytowych na przebieg cyklu. Jego rozważania cechuje dążenie do dynamicznego ujęcia procesów gospodarczych, analizuje on zmianę wielkości ekonomicznych w czasie, w kolejno po sobie następujących okresach.

A. Krzyżanowski był zwolennikiem wolnej konkurencji, żywiołowych, samoczynnych procesów akumulowania i inwestowania podejmowanych przez prywatnych przedsiębiorców. Reprezentował interesy własności niezmonopolizowanej. Domagał się stworzenia korzystnych warunków dla rozwoju akumulacji wewnętrznej, zapewnienia przedsiębiorcom swobody działania i zabezpieczenia praw własności. Pod adresem rządu wysuwał postulat prowadzenia polityki „małego budżetu", która nakłada niskie podatki na klasy posiadające, co umożliwia przyrost oszczędności i aku-

mulację. Opowiadał się również za rozszerzeniem kredytów przemysłowych.

Autor *Polityki i gospodarstwa* rozpatrywał zagadnienia gospodarcze również w kategoriach moralnych. Wskazywał na wzajemne powiązania pomiędzy ekonomią a moralnością i polityką gospodarczą a moralnością. Jego zdaniem stan moralny społeczeństwa jest wypadkową sytuacji ekonomicznej kraju, istniejących rozwiązań legislacyjnych i politycznych. Uwzględnienie aspektów moralnych w polityce gospodarczej uzasadniał koniecznością rozwiązania konfliktów klasowych i politycznych, odrodzenia demokracji i liberalizmu ekonomicznego. Duże znaczenie przywiązywał do uruchomienia pluralistycznych mechanizmów w życiu politycznym, pogłębienia postawy chrześcijańskiej na szerokiej płaszczyźnie społecznej, zespolenia politycznego świata w miejsce podziału na sfery wpływów. To stanowisko reprezentował również w pracach napisanych w okresie Polski Ludowej.

A. Krzyżanowski był bardzo aktywny jako nauczyciel i promotor nowych talentów. Był humanistą otwartym na poglądy innych, habilitował wielu wybitnych uczonych o odmiennych postawach ideologicznych. Do jego uczniów należeli m. in.: Adam Heydel, Ferdynand Zweig, Oskar Lange.

A. Heydel objął wykłady na UJ w 1925 r. Nawiązywał do koncepcji szkoły austriackiej. Jego dorobek publicystyczny zawiera prace o charakterze teoretycznym i poświęcone zagadnieniom życia społeczno-gospodarczego Polski przedwrześniowej. A. Heydel, podobnie jak A. Krzyżanowski, traktuje zasadę gospodarności jako ogólną zasadę postępowania ludzi. Definiuje ekonomię jako naukę o zasadzie najmniejszego wysiłku.

Autor *Podstawowych zagadnień metodologicznych ekonomii* poddał krytyce sceptycyzm teoriopoznawczy niemieckiej szkoły historycznej i stwierdził istnienie ogólnych praw ekonomicznych. Podważył metodę badań szkoły matematycznej opartą o związki funkcjonalne. Wskazał, że eliminowanie powiązań przyczynowych sprowadza badanie zjawisk gospodarczych jedynie do ich opisu, bowiem podstawą teorii ekonomii jest analiza kauzalna uwzględniająca czynnik czasu. W kwestii wartości poszedł śladem szkoły austriackiej i przyjął teorie użyteczności krańcowej.

A. Heydel przedstawiał wahania koniunktury jako konieczne następstwo zmian polityki pieniężno-kredytowej banków. Jego zdaniem ożywienie gospodarcze związane jest ze wzrostem obiegu pieniężnego, natomiast inflacja rodzi tendencje kryzysowe. Niska stopa procentowa jest przyczyną hiperinwestycji i zjawisk inflacyjnych, ponieważ rośnie zapotrzebowanie na kredyt. Pojawia się dysproporcja pomiędzy kapitałem trwałym i obrotowym, w rezultacie maleje akumulacja wewnętrzna. A. Heydel, stojąc na pozycji liberalizmu ekonomicznego, dowodził, że wolna konkurencja

umożliwia wyrównujące działanie banku emisyjnego. Działalność banku emisyjnego, polegająca na ustaleniu wysokości bankowej stopy procentowej na poziomie stopy rynkowej, jest ważnym czynnikiem łagodzącym falowanie koniunktury.

A. Heydel jest prekursorem badań z zakresu ekonomiki konsumpcji. W jego pracach zawarte są rozważania na temat dochodu brutto i netto oraz podziału dochodu narodowego.

W rozważaniach A. Heydla liberalizm znalazł pełne teoretyczne uzasadnienie. Podkreśla on podobnie jak i A. Krzyżanowski, że jedynie wolna konkurencja umożliwia rozszerzenie procesów kapitalizacji wewnętrznej i prowadzi do poprawy sytuacji materialnej całego społeczeństwa.

F. Zweig – profesor UJ, ekonomista i socjolog – jest twórcą polskiej odmiany neoliberalizmu. Zajęcia na UJ prowadził od 1928 r. W odróżnieniu od A. Krzyżanowskiego i A. Heydla nie ujmował liberalizmu doktrynalnie, lecz dążył do stworzenia programu osadzonego w polskich realiach. Jego program neoliberalizmu miał sprzyjać rozwojowi warstwy średniej i oparty był na liberalnej idei umiłowania wolności i przekonaniu o decydującej roli przedsiębiorczości prywatnej w procesie wzrostu gospodarczego. Pod adresem państwa F. Zweig wysuwał hasła „interwencjonalizmu liberalnego", czynnej, lecz ograniczonej ingerencji państwa jako czynnika zabezpieczającego wolną konkurencję oraz ważne narzędzie realizacji postulatu „równych szans dla obywatela, zasady równych punktów wyjścia".

Z pozycji rzecznika interwencjonalizmu ekonomicznego F. Zweig występował przeciwko monopolizacji życia gospodarczego. Wskazywał, że celem działalności monopoli jest eksploatacja rynku, gdyż nie dążą one do powiększenia dochodu narodowego, tylko do innego jego podziału. Opowiadał się za kontrolą i reglamentacją działalności monopoli.

Za ważne narzędzie polityki liberalizmu liberalnego F. Zweig uznał pieniądz kontrolowany, który ogranicza perturbacje gospodarcze związane ze zmianami siły nabywczej pieniądza, umożliwia stabilizację cen i chroni realną wartość dochodów pieniężnych ludności.

F. Zweig był zwolennikiem szkoły neoklasycznej. W jego pracach ważne miejsce zajmują rozważania dotyczące metodologii ekonomii. Podkreśla społeczny charakter nauki ekonomii, która rozpatruje zjawiska gospodarcze z socjalno-wymiennego punktu widzenia. Uznaje za celowe posługiwanie się w badaniach naukowych zarówno indukcją, jak i dedukcją, bowiem obie metody nawzajem się uzupełniają. W rozważaniach na temat wartości przyjmuje, podobnie jak A. Krzyżanowski, subiektywną teorię kosztów produkcji. W wyjaśnieniu wahań koniunkturalnych zbliża się do ujęć Józefa Schumpetera i ujmuje kryzys jako cenę postępu technicznego. Nowe metody produkcji naruszają równowagę rynkową, co wymaga procesu dostosowawczego, którym jest kryzys.

Wkład F. Zweiga do nauki ekonomii wiąże się z jego pionierskimi rozważaniami na temat znaczenia i roli techniki. F. Zweig pisał o powiązaniach pomiędzy ekonomią a techniką i miejscu postępu technicznego w procesie rozwoju cywilizacyjnego.

Z gronem krakowskich ekonomistów było związane Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie istniejące w latach 1921–1939. Towarzystwo skupiało w swoich szeregach liberalnie ukierunkowanych teoretyków i praktyków życia gospodarczego, którzy rozwinęli szeroką działalność wydawniczą i odczytową. Działalność Towarzystwa silnie zaważyła na kształtowaniu wiedzy ekonomicznej w społeczeństwie, a wspólne dla wszystkich członków poglądy zjednały Towarzystwu nazwę „Szkoła Krakowska".

Nazwą „Szkoła Krakowska" określano poglądy ekonomistów, którzy stali na stanowisku liberalizmu ekonomicznego, krytykowali etatyzm, a w kwestii reformy finansów publicznych zasadniczy nacisk kładli na likwidację inflacji i redukcję deficytu budżetowego przed wprowadzeniem nowej jednostki pieniężnej – złotego, przy czym sanacja pieniądza miała być oparta na pożyczkach zagranicznych. Nazwa ta zrodziła się w obozie przeciwników koncepcji „Szkoły Krakowskiej".

W latach 1922–1924 wychodził w Warszawie miesięcznik polityczno-gospodarczy „Drogi Polski", na łamach którego ukazywały się artykuły Władysława Grabskiego, reprezentującego odmienne od „Szkoły Krakowskiej" poglądy na temat środków walki z inflacją. W tym miesięczniku w artykule A. Prusa pojawił się, prawdopodobnie po raz pierwszy, termin „Szkoła Krakowska", później szeroko przyjęty w publicystyce międzywojennej.

W działalności Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie aktywną rolę odgrywali przede wszystkim A. Krzyżanowski, A. Heydel, i F. Zweig. W ich pracach liberalizm ekonomiczny stanowi naczelny postulat polityki ekonomicznej państwa. Chociaż nawiązywali do różnych szkół kierunku marginalnego, to dochodzili do wspólnego wniosku, że wolna konkurencja jest systemem najbardziej sprawnym ekonomicznie i etycznie najwyższym. W pracach Towarzystwa brali również udział i inni profesorowie i docenci UJ, a także przedstawiciele sfer gospodarczych i finansowych Krakowa.

W skład Wydziału, organu zarządzającego Towarzystwa, wybranego przez Walne Zgromadzenie 1 marca 1921 r., weszli: Jan Gőtz-Okocimski jako prezes, Jan Kanty Fedorowicz i Stanisław Estreicher jako wiceprezesi, jako członkowie: Tadeusz Bednarski, Tadeusz Epstein, Władysław Leopold Jaworski, Tadeusz Filippi, Karol Krzetuski, Adam Krzyżanowski, Marcin Szarski, Tadeusz Starzewski, Albert Unger, Jan Włodek, Władysław Żeleński. W latach 1921–1931 do Wydziału Towarzystwa wybrano także Henryka Aschkenazego, Zygmunta Lewakowskiego, Antoniego Lewalskie-

go, Leona Oberlendera, Stanisława Pilata, Stefana Schmidta, Jana Zieleniewskiego i Ferdynanda Zweiga.

W pierwszych dwóch latach działalności Towarzystwa wiodącą rolę wiedli neokonserwatyści z Wł. L. Jaworskim na czele, który politycznie był związany ze Stronnictwem Prawicy Narodowej. Od 1923 r., gdy drugim wiceprezesem na miejsce J. K. Fedorowicza został A. Krzyżanowski, inicjatywa przeszła w ręce zwolenników liberalizmu ekonomicznego. Poglądy działaczy Towarzystwa ewaluowały z pozycji ziemiaństwa na pozycje interesów przedsiębiorców, dla których żądano swobody działania. Ekonomiści „Szkoły Krakowskiej" głosili hasła nieskrępowanego rozwoju własności prywatnej jako podstawy rozwoju gospodarczego kraju. Poddawali krytyce realizację zasad socjalizmu w gospodarce Rosji Radzieckiej, wykluczali rewolucyjne przekształcenia systemowe. Byli zwolennikami umiarkowanych reform społecznych, postępu cywilizacyjnego na drodze ewolucji.

Działacze „Szkoły Krakowskiej" walczyli o wprowadzenie zasad demokracji politycznej. Wzięli żywy udział w dyskusji na temat rewizji konstytucji marcowej. Zgodnie z koncepcją liberalistyczną postulowali umocnienie demokracji politycznej, zapewnienie wolności ekonomicznej i nieograniczonego rozwoju własności prywatnej. Proponowali modyfikację praw społecznych, zwłaszcza prawa zawierania umów zbiorowych. Po przewrocie majowym poparli rządy Józefa Piłsudskiego i pozytywnie, choć nie bezkrytycznie, przyjęli nowelę sierpniową. Ich zdaniem konstytucja marcowa wprowadziła absolutyzm parlamentarny kosztem uprawnień senatu i prezydenta. Opowiadali się za wzmocnieniem władzy wykonawczej, przestrzeganiem trójpodziału władzy. W podziale władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą widzieli środek osłabienia nacisku państwa na jednostkę i gwarancję jej wolności. Wierzyli, że wzmocnienie władzy rządu polepszy stosunki między rządem a sejmem, urzeczywistni ideały praworządności i demokracji.

Do zerwania z sanacją doszło na tle ograniczenia przez rząd Piłsudskiego demokracji parlamentarnej. W 1930 r. A. Krzyżanowski wystąpił na łamach „Czasu" z krytyką aktów przemocy związanych z uwięzieniem posłów Centrolewu w twierdzy w Brześciu n/Bugiem. Z inicjatywy A. Krzyżanowskiego Rada Wydziału Prawa UJ wystosowała do prezydenta Rzeczypospolitej memoriał w sprawie Brześcia. W 1931 r. A. Krzyżanowski zrzekł się mandatu poselskiego, wystąpił z BBWR i równocześnie złożył rezygnację z prezesury prorządowego Klubu Społecznego w Krakowie.

Z krytyką dyktatorskich rządów sanacji wystąpił St. Estreicher. W 1932 r. poddał krytyce projekt reformy ustawy o szkołach akademickich, wysunięty przez ówczesnego ministra skarbu Janusza Jędrzejewicza. W obronie autonomii szkół akademickich wystąpił również A. Heydel, za co

został pozbawiony katedry uniwersyteckiej na UJ i przeniesiony w stan spoczynku w 1933 r.

Ekonomiści krakowscy wysuwali program uprzemysłowienia Polski, rozwoju produkcji proeksportowej, rozszerzenia kontaktów handlowych z zagranicą. Popierali rozwój Polski przemysłowo-rolniczej. Uzasadniali rozwój gałęzi przemysłu opartych na własnym surowcu i taniej sile roboczej, a zatem tych, których koszty wytwarzania były najniższe w kraju i dla których istniały perspektywy eksportowe. Postulowano rozwój górnictwa węglowego, przemysłu chemicznego, elektrotechnicznego, skórzanego i odzieżowego, drzewnego i spożywczego oraz produkcję narzędzi rolniczych.

W dyskusji na temat etatyzmu ekonomiści środowiska krakowskiego brali aktywny udział. Traktowali etatyzm jako antytezę liberalizmu. W etatyzmie i polityce interwencyjnej państwa widzieli źródło istniejących trudności gospodarczych. Wskazywali na wysokie koszty produkcji przedsiębiorstw państwowych i ich niską rentowność. Dowodzili, że etatyzm zmniejsza kapitał społeczny, gdyż prowadzi do rozbudowy administracji publicznej. Zalecali wstrzymanie dotacji ze skarbu państwa na rzecz przedsiębiorstw etatystycznych. Na temat etatyzmu wydali szereg publikacji, m.in. pracę zbiorową pt. *Etatyzm w Polsce* (Kraków 1932). Opublikowano w niej artykuły A. Heydla, T. Lulka, S. Wyrobisza, F. Zweiga i S. Schmidta.

W 1936 r. Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie przedłożyło Komisji do Zbadania Gospodarki Przedsiębiorstw Państwowych „Memoriał w sprawie działalności przedsiębiorstw państwowych". Autorem memoriału był F. Zweig. Według jego szacunków, rentowność bilansowa przedsiębiorstw państwowych wynosiła 0,75%. Zalecenia zawarte w memoriale dotyczyły m. in. ograniczenia bankowości państwowej, likwidacji handlu państwowego wewnętrznego i zagranicznego, sprzedaży części majątku państwowego, likwidacji monopolizacji i etatyzmu w całej dziedzinie handlowo-politycznej objętej kontyngentami, premiami wywozowymi, przywilejami celnymi itp., zniesienia przymusowej kartelizacji.

Wiele publikacji ekonomistów krakowskich związanych jest z problemami walutowymi II Rzeczypospolitej. W okresie inflacji, a następnie hiperinflacji wyrażali oni swój krytyczny stosunek do inflacji oraz podejmowanych prób reform finansowych i gospodarczych. Towarzystwo Ekonomiczne przeprowadziło w 1921 r. na łamach „Czasu" szereg ankiet na temat inflacji, oszczędności budżetowych i polityki fiskalnej państwa. Wyniki ankiet stały się podstawą programu sanacji pieniądza. Postulowano stabilizację marki i zrównoważenie budżetu, głównie przez zmniejszenie wydatków państwowych. Wskazywano na konieczność zmniejszenia wydatków budżetowych przez podniesienie rentowności przedsiębiorstw państwowych, redukcję wydatków na administrację publiczną, zmniejszenie

wydatków wojskowych i kolejowych. Wzrost dochodów budżetowych chciano uzyskać drogą wydzierżawienia państwowego monopolu tytoniowego, podniesienia wymiaru podatków bezpośrednich, wprowadzenia państwowego monopolu spirytusowego. Program naprawy waluty został opublikowany w 1923 r. w pracy zbiorowej *O naprawie skarbu Rzeczypospolitej*, w której zasadniczą część stanowi referat J. K. Steczkowskiego.

Działacze Towarzystwa Ekonomicznego opracowali szereg projektów ustaw. W 1923 r. przygotowano „Projekt ustawy o prawie budżetowym" i „Projekt ustawy o Radzie Naprawy Skarbu", zawierający m.in. postulat przelania na pewien okres części uprawnień ustawodawczych Sejmu, w zakresie finansów i pieniądza, na Radę Naprawy Skarbu. Rada miała być organem niezależnym od układów i rozgrywek politycznych.

Również w 1923 r. Towarzystwo Ekonomiczne opracowało, opierając się na wzorze niemieckim, projekt ustawy o pełnomocnictwach dla rządu polskiego. Ustawa o pełnomocnictwach została przyjęta przez Sejm w styczniu 1924 r. Miała ona istotne znaczenie w okresie przygotowawczym do przeprowadzenia reformy pieniądza przez W. Grabskiego. Ustawa upoważniała prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń na podstawie uchwał Rady Ministrów w okresie półrocznym. W tym okresie zostało wydane m.in. rozporządzenie o waloryzacji zobowiązań. Dekret waloryzacyjny przygotowała specjalna komisja pod przewodnictwem Fryderyka Zolla. Dekret, znany pod nazwą „Lex Zoll", wprowadzał różne stopnie waloryzacji dla różnych zobowiązań i był formą ich zabezpieczenia przed dalszym spadkiem wartości pieniądza.

Ekonomiści krakowscy wskazywali na konieczność zaciągnięcia pożyczki zagranicznej na cele reformy waluty oraz powiększenia zapasu złota i dewiz w Banku Polskim. Pożyczka miała ograniczyć deficyt budżetowy w okresie przejściowym bez konieczności dalszej emisji pieniądza. Te propozycje zostały poddane krytyce przez W. Grabskiego, który swój program nazwał „programem o własnych siłach"

W. Grabski wysuwał zastrzeżenia, że zaciągnięcie pożyczek może naruszyć suwerenność państwową. W późniejszym okresie, sprawując funkcję premiera, zmienił swoje poglądy i podjął starania o uzyskanie pożyczek.

W okresie wielkiego kryzysu gospodarczego lat trzydziestych ekonomiści krakowscy wystąpili z krytyką prowadzonej przez rząd polityki antykryzysowej – deflacji. Ich negatywny stosunek do deflacji wynikał z poglądu, że nie może ona zahamować depresyjnego spadku cen i rentowności. W czerwcu 1932 r. Towarzystwo Ekonomiczne przedłożyło rządowi „Projekt naprawy finansowej i gospodarczej", zakładający dewaluację bez inflacji.

Koncepcji polityki antykryzysowej działaczy Towarzystwa nie przyjęła ani Rada Banku Polskiego, ani nie zaakceptował Lewiatan. Stałą walutę uznano za podstawę zaufania do rządu i rozwoju procesów detezaury-

zacyjnych. Jak wykazały współczesne badania, dewaluacja bez inflacji jest lepszym rozwiązaniem kryzysu niż deflacja. Umiarkowana dewaluacja mogła poprawić sytuację w handlu zagranicznym, pogorszoną przez utrzymywanie zawyżonego kursu złotego w okresie, gdy państwa bloku sterlingowego przeprowadziły dewaluację funta, a następnie dolara.

Profesorowie i docenci Uniwersytetu Jagiellońskiego byli czynni w działalności innych uczelni krakowskim, m.in. Wyższego Studium Handlowego, późniejszej Akademii Handlowej. Wykłady z ekonomii politycznej, wybranych problemów ekonomii i historii myśli ekonomicznej prowadzili: T. Lulek, A. Heydel, L. Górski, St. Schmidt, O. Lange, A. Krzyżanowski, J. Fierich. A. Heydel został w 1934 r. dyrektorem nowo powstałego Instytutu Ekonomicznego PAU w Krakowie. Kierował redakcją wydawanego przez Instytut, w języku polskim i angielskim, czasopisma „Studia Ekonomiczne". Prowadził również zajęcia zlecone w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie.

Środowisko ekonomistów krakowskich było w okresie międzywojennym jednym ze znaczących ośrodków myśli ekonomicznej w kraju. Interesujące są prace poświęcone zagadnieniom teoretycznym i problemom związanym z rzeczywistością społeczno-gospodarczą II Rzeczypospolitej. Przyczyniły się one do rozwoju polskiej nauki ekonomii z uwagi na nowatorskie podejście do problemów metodologicznych ekonomii i ściślejsze powiązanie nauki z praktyką. Dzieła uczonych krakowskich mają wartość nie tylko historyczną, ale stanowią nieocenione źródło ważnych informacji o charakterze empirycznym.

Ukazały się m.in. prace A. Krzyżanowskiego: *Pauperyzacja Polski współczesnej* (Kraków 1926), wszechstronnie analizująca finansowe i społeczne skutki inflacji, *Bierny bilans handlowy* (Kraków 1928), poświęcona ocenie rezultatów pierwszego dziesięciolecia Polski Odrodzonej; F. Zweiga rozprawa pt. *O programie gospodarczym Polski* (Warszawa 1926), za którą autor otrzymał pierwszą nagrodę w konkursie Banku Gospodarstwa Krajowego na temat działalności kredytowej banków i kierunków rozwoju gospodarczego Polski; W. Krzyżanowskiego *Lokalizacja przemysłu* (Kraków 1927), pionierska praca na temat teorii lokalizacji na gruncie polskim.

Literatura

1. Grabski W., *Dwa lata pracy u podstaw państwowości naszej*, Warszawa 1927.
2. Heydel A., *Podstawowe zagadnienia metodologiczne ekonomii*, Kraków 1925.
3. Heydel A., *Teoria koniunktury*, Poznań 1929.
4. Knakiewicz Z., *Deflacja polska 1930–1935*, Warszawa 1967.
5. Krzyżanowski A., *Chrześcijańska moralność polityczna*, Warszawa 1938.

6. Krzyżanowski A., *Etatyzm w Polsce*, [w:] *Bierny bilans handlowy*, Kraków 1928.
7. Krzyżanowski A., *Pauperyzacja Polski współczesnej*, [w:] *Polityka i gospodarstwo*, Kraków 1931.
8. Krzyżanowski A., *Założenia ekonomiki*, Kraków 1920.
9. Landau Z., Tomaszewski J., *Zarys historii gospodarczej Polski 1918–1938*, Warszawa 1962.
10. Lityńska A., *Adam Krzyżanowski – wybitny ekonomista krakowski*, Kraków 1988.
11. Lityńska A., *Dzieje ekonomii akademickiej w Krakowie do czasów drugiej wojny światowej*, Kraków 1992.
12. Lityńska A., *Szkoła Krakowska (1921–1939)*, AE, Zeszyty Naukowe, Seria specjalna: Monografie, Kraków 1983, s. 59.
13. Pobóg-Malinowski W., *Najnowsza historia polityczna Polski*, t. 2: *1914–1939*, Gdańsk 1990.
14. Zweig F., *Ekonomia a technika*, Kraków 1935.
15. Zweig F., *Zmierzch czy odrodzenie liberalizmu*, Lwów-Warszawa 1938.

W dyskusji po referacie głos zabierali: Adam Strzałkowski, Aleksandra Lityńska, Kazimierz Grotowski, Aleksandra Lityńska, Stefan W. Alexandrowicz, Aleksandra Lityńska, Roman Duda, Aleksandra Lityńska, Julian Dybiec, Aleksandra Lityńska. Teksty wypowiedzi przechowywane są w Archiwum Nauki PAU i PAN w Krakowie.